

Fleygskurður

Fleygskurður er gerður þegar fjarlægja á forstigsbreytingar eða krabbamein í brjósti. Einnig er hann stundum gerður til greiningar á óljósum breytingum eða til að fjarlægja góðkynja hnúta. Misjafnt er hve stóran hluta brjóstvefs þarf að fjarlægja en það fer eftir staðsetningu, stærð og tegund æxlis. Aðgerðin er gerð í svæfingu. Ekki ættu að verða miklar breytingar á stærð og lögum brjóstis eftir aðgerðina.

Í flestum tilfellum þegar um er að ræða forstigsbreytingar eða krabbamein í brjósti er tekið sýni frá eitlum (varðeitlum) í holhönd í aðgerðinni. Sýnið er skoðað af meinafræðingi á meðan á aðgerð stendur og niðurstaða berst áður en aðgerð lýkur. Ef sýnið reynist vera með frumubreytingum eru í sumum tilfellum teknir fleiri eitlar úr holhöndinni í aðgerðinni. Ef greinst hafa meinvörp í holhandareitli fyrir aðgerð þá eru fleiri eitlar teknir.

Flestar konur sem fara í fleygskurð vegna krabbameins fá geislameðferð á brjóstið nokkrum vikum eftir aðgerð til þess að minnka líkur á endurkomu sjúkdómsins. Í sumum tilvikum á það einnig við ef forstigsbreytingar eru til staðar.

Undirbúningur fyrir aðgerð

Náttúru- og fæðubótarefni

Ráðlagt er að hætta notkun allra náttúru- og fæðubótarefna tveimur vikum fyrir aðgerð þar með talið lýsi og Omega 3, þar sem þau geta haft blóðþynnandi áhrif. Óhætt er að taka áfram inn fjölvítamín og steinefni.

Blóðþynningarlyf

Ef breyta eða stöðva þarf blóðþynningarmeðferð fyrir aðgerð er það gert í samráði við skurðlækni.

Rakstur í holhönd

Vegna sýkingarhættu má ekki raka hár úr handarkrika síðustu þrjá dagana fyrir aðgerð.

Tóbaksnotkun og rafrettur

Reykingar, nef- og munntóbaksnotkun og nikótín í rafrettum hafa áhrif á bata eftir skurð-aðgerð og geta seinkað því að sár grói og aukið hættu á fylgikvillum aðgerðar. Því er mikilvægt að hætta tóbaksnotkun fyrir aðgerð og vera tóbakslaus í að lágmarki tvær vikur eftir aðgerð. Þeir sem nota tóbak eru hvattir til að hætta og geta fengið aðstoð hjúkrunarfræðings og eftirfylgni í 12 mánuði eftir aðgerð hjá „Ráðgjöf í reykbindindi“. Starfsmaður spítalans hefur þá samband við ráðgjafþjónustuna en eins má hringja í gjaldfrjálsa símanúmerið 800 6030. Einnig er bent á www.reyklaus.is.

Notkun áfengis

Ráðlagt er að draga úr eða hætta neyslu áfengis í fjórar vikur fyrir aðgerð, þar sem það getur haft áhrif á svæfingu og bata eftir skurðaðgerð. Þeir sem telja sig ofnota eða misnota lyf eða áfengi þurfa að hafa samband við innskriftarmiðstöð til frekari upplýsinga og samráðs. Gætt er trúnaðar um slík mál jafnt sem önnur.

Undirbúningsviðtöl

Hjúkrunarfræðingur í brjóstateymi Landspítala hringir í sjúkling nokkrum dögum fyrir aðgerð og fer yfir það sem framundan er og hvers má vænta eftir aðgerð.

Símaviðtal vegna svæfingar

Svæfingahjúkrunarfræðingur hringir nokkrum dögum fyrir aðgerð til að fara yfir heilsufar með tilliti til svæfingar og veita tækifæri til spurninga. Ef frekari rannsókn eða upplýsinga er þörf, er boðað í innskriftarviðtal á spítalanum fyrir aðgerðina.

Gott er að hafa lyfjalista við höndina, því í símtalinu þarf að fá upplýsingar um hvaða lyf má taka fyrir aðgerðina. Sum lyf er óæskilegt að taka fyrir svæfingu. Ef vandamál hafa komið upp eftir fyrri svæfingar, til dæmis miklir verkir, ógleði eða uppköst, er mikilvægt að segja frá því.

Í símaviðtalinu verður spurt um:

- Fyrri reynslu af svæfingum
- Ofnæmi eða óþol fyrir lyfjum
- Hæð og þyngd
- Áfengisneyslu og reykingar
- Gervitennur og tannbrýr
- Heilsufar og sjúkdóma
- Lyfjanotkun, þar á meðal notkun náttúruylfja og fæðubótarefna

Merking aðgerðarsvæðis

Stundum þarf að merkja aðgerðarsvæðið en það fer eftir stærð og tegund æxlis. Merkingin er gerð í ómskoðun og fer fram í húsi Krabbameinsfélags Íslands að Skógarhlíð 8. Röntgenlæknir merkir þá staðsetningu æxlis með mjúkum vír. Vírinn gefur skurðlækni nákvæma staðsetningu æxlis, þannig að ekki þurfi að fjarlægja stærri hluta brjósts en nauðsynlegt er. Fæstir finna fyrir óþægindum af vírnum.

Varðeitlaskann

Ef fjarlægja á varðeitla í aðgerðinni eru þeir merktir á ísótópastofu 10G, í kjallara Landspítala við Hringbraut daginn fyrir aðgerð eða að morgni aðgerðardags. Litlum skammti af léttgeislavirku efni er sprautað undir húð við geivörtubaug með fínni nál. Efnið fer þá inn í sogæðakerfið og sest í fremstu eitlana í holhöndinni, þannig að þeir eitlar greinast auðveldlega í aðgerð. Óþægindi við gjöf efnisins eru minniháttar.

Fylgd heim

Stundum er hægt að útskrifast samdægurs. Þá þarf að gera ráð fyrir fylgd heim, því ekki má aka bíl fyrr en daginn eftir svæfingu. Eins þarf að hafa einhvern hjá sér fyrstu nóttina eftir aðgerð til öryggis. Hægt er að óska eftir dvöl á sjúkrahótelu ef þörf er á.

Kvöldið fyrir aðgerð

Blóðþynningarlyf

Í sumum tilfellum þarf að gefa sér blóðþynningarlyf með sprautu undir húð kvöldið fyrir aðgerð til að minnka hættu á myndun blóðtappa. Hjúkrunarfræðingur veitir leiðbeiningar um gjöf lyfs.

Fasta

Nauðsynlegt er að fasta fyrir aðgerð til að minnka hættu á fylgikvillum í tengslum við svæfingu. Löng fasta er þó ekki góð fyrir líkamann og fólki líður betur eftir aðgerð ef eftirfarandi leiðbeiningum er fylgt:

- Fá sér aukabita eða drykk áður en lagst er til svefnis kvöldið fyrir aðgerð.
- Ekki má borða mat síðustu 6 klst. fyrir komu á spítalann.
- Óhætt er að drekka tæra drykki (1-2 glös í senn) þar til 2 klst. eru í komu á spítalann. Tær drykkur er t.d. vatn, tær ávaxtasafi og mjólkurlaust kaffi og te.
- Þegar á spítalann er komið veitir starfsfólk upplýsingar um hvort og hve lengi megi drekka fram að aðgerð.
- Ekki má nota tóbak síðustu 2 klst. fyrir komu á spítalann.

Annar undirbúningur

Við innlögn á deild er gott að hafa með sér affþreyingarefni. Nota má farsíma en stilla þarf á hljóðlausu hringingu.

Aðgerðardagur

Sturta

Nauðsynlegt er að fara í sturtu áður en komið er á spítalann. Klæðast þarf hreinum fötum eftir sturtuna og ekki má nota svitalyktareyði, krem, andlitsfarða, ilmefni, naglalakk eða skartgrip.

Mæting er á kvenlækningadeild 21A á 1. hæð í kvennadeildarhúsi, á umsömdum tíma að morgni aðgerðardags. Hafa þarf með öll lyf sem tekin eru daglega. Ekki má taka inn eigin lyf án samráðs við lækni eða hjúkrunarfræðing.

Fyrir aðgerðina þarf að vera búíð að undirrita samþykki fyrir aðgerð og svæfingu. Óvæntar aðstæður geta valdið því að aðgerðartími breytist. Til að tryggja öryggi er endurtekið spurt um mikilvæg atriði svo sem nafn, kennitölu, ofnæmi, föstu og tegund aðgerðar. Fyrir aðgerðina eru gefin verkjalyf í töflumformi sem verka í og eftir aðgerð. Þegar komið er á skurðstofu fer fram frekari undirbúningur fyrir aðgerðina. Aðgerðin tekur 40-70 mínútur.

Eftir aðgerð

Eftir aðgerð fer sjúklingur á vöknunardeild og síðan aftur á kvenlækningadeild.

Verkir

Verkjalyf eru gefin reglulega og eftir þörfum. Sjúklingur metur styrk verkja á verkjakvarða þar sem 0 þýðir enginn verkur og 10 gríðarlegir verkir eða verstu hugsanlegu verkir. Mikilvægt er að láta vita um verki svo hægt sé að bregðast við. Markmiðið er að vera vel verkjastillt(ur), geta hreyft sig með góðu móti og andað djúpt. Hálssærindi geta komið eftir svæfinguna, en þau hverfa yfirleitt á 1-2 dögum.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Engir verkir		Vægir verkir		Miðlungs verkir		Miklir verkir		Gríðarlegir verkir		

Þvaglát

Eftir aðgerðina getur komið fram tregða við þvaglát og því er fylgst með þvaglátum eftir aðgerð. Láta þarf starfsmann vita ef ekki gengur að pissa eða lítið kemur af þvagi. Stundum er notað blátt efni til merkingar á varðeitlum. Þá má búast við að sjá grænan lit á þvagi fyrst um sinn og bláan blett í húð við stungustað.

Matur og drykkur

Sjúklingur má borða strax og hann treystir sér til. Vökvi er gefinn í æð þar til sjúklingur er farinn að geta drukkið nægilega. Borið getur á ógleði eftir svæfingu og er þá mikilvægt að láta vita svo hægt sé að bregðast við því.

Dren

Yfirleitt þarf ekki að setja inn drenslöngu eftir fleygskurð en ef fjarlægja þarf fleiri eitla en varðeitla úr holdhönd er það gert til að losa blóð- og sogæðavökva af svæðinu. Stundum er dren til staðar við útskrift.

Hreyfing

Fara má fram úr rúmi þegar sjúklingur treystir sér til en mikilvægt er að hafa einhvern hjá sér í fyrsta skipti vegna hættu á svima. Eðlilegt er að finna fyrir þreytu og sljóleika fyrst um sinn.

Fylgikvillar

Fylgikvillar eru sjaldgæfir en þeir helstu eru blæðing og sýking í skurðsvæði.

Útskrift

Útskrift er áætluð daginn eftir aðgerð en stundum er hægt að útskrifast samdægurs.

Fyrir útskrift þarf að vera búíð að fá:

- Útskriftarfræðslu
- Fræðsluefni um dren ef þörf er á og auka drenpoka til að taka með heim
- Rafrænan lyfseðil fyrir verkjalyfjum ef þörf er á
- Endurkomutíma hjá skurðlækni (stundum símtal)

Útskriftarfræðsla

Verkir

Verkir eru yfirleitt vægir eftir fleygskurð en mælt er með að taka verkjalyf reglulega yfir daginn, samkvæmt leiðbeiningum. Sjá fylgiblað um verkjameðferð eftir skurðaðgerð.

Skurðsár

- Skurðsár er saumað með saumi sem eyðist. Yfir saumunum eru litlir limplástrar sem hafðir eru í nokkra daga eða þar til þeir losna sjálfir af húðinni. Ystu umbúðir eru vatnsheldar og þær má fjarlægja 3-4 dögum eftir aðgerð ef dren er ekki til staðar.
- Óhætt er að fara í sturtu sólarhring eftir aðgerð. Ekki er ráðlegt að fara í baðkar eða sund í 2-3 vikur eftir aðgerð meðan sárið er að gróa. Forðast ber alla óþarfa snertingu við sárið. Fylgjast þarf með útliti skurðsára með tilliti til roða, bólgu og vessa.
- Forðast þarf notkun svitalyktareyðis í þrjár vikur eftir aðgerð.
- Ör eftir skurðaðgerð eru viðkvæm fyrir sterku sólarljósi í allt að 12 mánuði eftir aðgerð.

Dren

Ef dren var sett í aðgerðinni er það yfirleitt fjarlægt þegar minna en 30-50 ml safnast í það yfir sólarhringinn. Það er þó yfirleitt ekki látið vera lengur en í 10 daga vegna hættu á sýkingu. Hjúkrunarfræðingur í brjóstateymi fjarlægir dren og sinnir eftirliti með því. Veittar eru leiðbeiningar fyrir útskrift um umhirðu drens og mælingar blóðvökva.

Rakstur eftir aðgerð

Meðan skert tilfinning er í holhönd þarf að fara varlega við rakstur og nota þá frekar rafmagnsrakvél.

Eitlar fjarlægðir úr holhönd

Ef fleiri eitlar er varðeitlar eru fjarlægðir á að forðast að mæla blóðþrýsting eða taka blóðsýni úr þeim handlegg til framtíðar.

Eftir aðgerðina getur tilfinning í innanverðum upphandlegg breyst en það gengur yfirleitt tilbaka. Stundum getur borið á dofa í nokkrar vikur eða mánuði.

Brjóstahaldari

Ráðlagt er að nota brjóstahaldara sem styður við vel við skurðsárið meðan sárið er að gróa.

Matur og drykkur

Borða má eins og áður.

Hreyfing

Mikilvægt er að hreyfa sig daglega og eru gönguferðir góður kostur. Óhætt er að hreyfa handlegginn að vild en ekki má lyfta þungu (yfir 5 kg) í 1-2 vikur. Forðast þarf áreynslu og allt sem valdið getur höggi á brjóstið í 2-3 vikur, til dæmis í íþróttum. Öryggisbelti í bíl getur þrengt að skurðsvæði og valdið togi á brjóstasvæðið, því þarf að gæta þess að það sitji vel.

Kynlíf

Almennt má stunda kynlíf aftur þegar fólk er tilbúið til þess, en ráðlegt er að varast beinan þrýsting á skurðsvæðið.

Preyta

Búast má við þreytu og úthaldsleysi fyrstu mánuðina eftir aðgerð. Gott er að ná a.m.k. 6–8 klst. nætursvefni og hvíla sig yfir daginn ef þörf er á. Góð næring, hreyfing, slökun og verkjameðferð getur dregið úr þreytu.

Andleg líðan

Sumir finna fyrir kvíða og óöryggi vegna veikinda. Oft hjálpar að tala um líðan við sína nánustu og ræða við fagfólk um það sem veldur áhyggjum. Aðferðir eins og tónlist, slökun og hreyfing geta dregið úr andlegri vanlíðan en ef kvíði og drungi verða viðvarandi er mælt með að leita aðstoðar, til dæmis hjá heimilislækni.

Annar stuðningur og úrræði

- Kraftur (www.kraftur.org) er stuðningsfélag fyrir fólk á aldrinum 18-40 ára sem greinst hefur með krabbamein og aðstandendur þeirra.
- Ljósið (www.ljosid.is) er endurhæfingar- og stuðningsmiðstöð fyrir fólk sem hefur fengið krabbamein og aðstandendur þeirra.
- Ráðgjafarþjónusta Krabbameinsfélagsins (www.krabb.is/radgjafarthjonustan) býður upp á fræðslu, viðtöl, faglega ráðgjöf, sálægslu, djúpslökun, ýmis námskeið og hagnýtar upplýsingar.
- Brjóstaheill – Samhjálp kvenna (www.krabb.is/brjostaheill) er stuðnings- og baráttu-hópur kvenna sem greinast með brjóstakrabbamein. Stuðningssími: 781 7744.

Vinna

Hafa þarf samráð við lækni um hvenær má byrja að vinna aftur en það er háð eðli starfs og líðan. Hægt er að fá veikindavottorð við útskrift af spítalanum eða í endurkomutíma.

Endurkomutími hjá skurðlækni

Í endurkomutíma fer fram viðtal og skoðun læknis og upplýst er um niðurstöðu vefjagreiningar. Velkomið er að hafa aðstandanda með í endurkomutíma. Í sumum tilvikum fer viðtal fram símleiddis.

Staður: _____ Dags: _____ kl. _____

Hafa þarf samband við spítalann ef eftirfarandi hættumerki koma fram fyrstu tvær vikurnar eftir aðgerð:

- Líkamshiti hærri en 38,5°C
- Auknir verkir og/eða verkir minnka ekki við verkjalyf
- Blæðir eða vessar úr skurðsári
- Roði eða bólga er í kringum skurðsár
- Brjóst er stífara viðkomu
- Bjúgsöfnun á handlegg

Í bráðatilvikum er ráðlagt að leita á bráðamóttöku.

Símanúmer

Hjúkrunarfræðingur á brjóstamiðstöð

(virka daga kl. 08:00-15:30)

543 9560

Skiptiborð Landspítala er opið allan sólarhringinn

543 1000

Kvenlækningadeild 21A eftir klukkan 16 og um helgar

(bráðáþjónusta kvenlækninga)

543 3263

Sjúklingum og aðstandendum er velkomið að hringja á deildina ef spurningar vakna.

Vinsamlegast athugið að sjúkráhusið getur ekki borið ábyrgð á peningum eða öðrum verðmætum svo sem símum, tölvum o. fl. sem sjúklingar eða aðstandendur hafa meðferðis. Athygli er vakin á því að starfsfólk og nemendur sjúkráhusins eru bundin þagnarskyldu og mega því ekki ræða um málefni sjúklinga á deildinni. Við viljum vinsamlegast biðja þig og aðstandendur þína að ræða ekki það sem þið kunið að verða vitni að eða heyra um aðra sjúklinga. Landspítali er kennslspítali og nemendur í heilbrigðisfræðum og tengdum greinum stunda hluta af námi sínu á spítalanum. Nemendur fylgjast með og taka þátt í daglegri meðferð sjúklinga og eru alltaf á ábyrgð og undir handleiðslu leiðbeinenda sinna.

ÚTGEFANDI:

LANDSPÍTALI

SEPTEMBER 2020

LSH-3442

ÁBYRGÐARMENN:

YFIRLÆKNIR KVÍÐARHOLS- OG

BRJÓSTASKURÐLÆKNINGA OG

DEILDARSTJÓRAR BRJÓSTAMIÐSTÖÐVAR

OG KVENLÆKNINGAÐEILDAR 21A

HÖNNUN:

SAMSKIPTAÐEILD

Verkjameðferð eftir skurðaðgerð

Útskriftarfræðsla

Verkir

Flestir finna fyrir verkjum eftir skurðaðgerð. Oftast er um að ræða verki sem tengjast skurðsvæði. Mismunandi er hvernig fólk upplifir verki og þarf verkjameðferð að taka mið af reynslu hvers og eins. Mikilvægt er að draga úr verkjum eins og kostur er því verkir geta seinkað bata.

Verkjalyf

Taka á verkjalyf samkvæmt ráðleggingum. Yfirleitt er heppilegast að taka verkjalyf reglulega yfir daginn. Ekki er æskilegt að bíða eftir því að verkir verði slæmir áður en lyfin eru tekin. Erfiðara er að ná stjórn á verkjum ef þeir verða slæmir. Ef verkir eru enn til staðar þrátt fyrir að verkjalyf séu tekin reglulega má taka verkjalyf til viðbótar samkvæmt ráðleggingum. Smám saman er dregið úr töku lyfjanna með því að minnka skammta eða taka lyfin sjaldnar. Ráðlagt er að hætta fyrst töku sterkra verkjalyfja (t.d. tramadol, oxycodone). Síðan er dregið úr töku annarra verkjalyfja. Ef þörf er á lyfseðilsskyldum verkjalyfjum er lyfseðill sendur rafrænt í apótek.

Verkjalyf tekin reglulega:

Lyf:

Skammtur:

Hversu oft á að taka lyfið?

Lyf:

Skammtur:

Hversu oft á að taka lyfið?

Viðbótar-verkjalyf:

Lyf:

Skammtur:

Hversu oft má taka lyfið?

Algengar aukaverkanir verkjalyfja

Aukaverkanir eru mismunandi eftir lyfjum. Algengt er að finna fyrir hægðatregðu og ýmiss konar óþægindum í maga. Ekki er víst að allir finni fyrir þessum einkennum.

Hægðatregða

Vinna má gegn hægðatregðu með því að drekka glas af sveskjusafa að morgni, borða gróft kornmeti, grænmeti og þurrkaða ávexti. Einnig er hægt að kaupa trefjahylki eða duft í apóteki eða matvöruverslun. Nauðsynlegt er að drekka um það bil 1,5 lítra af vökva á dag. Hægt er að kaupa hægðalyf án lyfseðils í apóteki.

Magaóþægindi

Æskilegt er að taka lyfin með glasi af vatni eða máltíð. Fólk sem hefur fengið magasár eða magabólgur þarf að ráðfæra sig við lækni áður en bólgueyðandi verkjalyf eru notuð.

Slævandi áhrif

Sum verkjalyf skerða aksturshæfni og því má ekki aka bíl á meðan þeirra er þörf.

Önnur verkjameðferð

Aðferðir sem hafa reynst vel eru slökun, að hlusta á tónlist og dreifa athyglinni. Ekki er æskilegt að nota heita eða kalda bakstra á skurðsár meðan það er að gróa.

Hafa þarf samband við deildina ef eftirfarandi einkenna verður vart:

- Verkir eru slæmir þrátt fyrir töku verkjalyfja.
- Aukaverkanir koma í veg fyrir að hægt sé að taka lyf.
- Ofnæmisviðbrögð koma fram (kláði, útbrot, öndunarerfiðleikar).
- Mikill sljóleiki er til staðar.